

Genofond vybraných netradičních druhů ovoce

Obr. 1–6: Habitus jednotlivých druhů: Rakytník řešetlákový, Zimolez jedlý, Dřín obecný, Moruše trnavská, Kdouloň obecná, Jeřáb oskeruše

Rakytník řešetlákový (*Hippophae rhamnoides*)

Význam plodů rakytníku je zejména z hlediska obsahu nutričních hodnot a dalších obsahových látek, které mají velmi pozitivní vliv na živý organismus. Plody mají velmi vysoký obsah vitamínu C (300 – 1800 mg.100g⁻¹), A, B1, B2, B3, E, P. Stanovištně se vyznačuje vysokou adaptabilitou na ekologické a geografické zvláštnosti stanoviště. Snáší i hluboké poklesy teplot a vyžaduje otevřená stanoviště s dostatkem srážek a písčité půdy s dostatkem vápníku. Odrudová skladba: 'Altajská novinka', 'Dar Katuni', 'Hergo', 'Vitamínová', 'Olejová', 'Zlatý počátek'. Rakytníky se pěstují ve tvaru keřů ve sponu 3,0 – 4,0 x 5,0m. Sklizeň plodů probíhá v době technologické zralosti, koncem srpna, začátkem září. Plody musí být vybarvené a tuhé. Ruční sklizeň je z důvodu velikosti plodů a pevnosti stopky poměrně náročná. Druhým využívaným způsobem sklizeň je ořez celých větví a následně přemrznutí a oklepání plodů. Plody jsou pro své obsahové látky velmi významné ve farmakologickém průmyslu, kde slouží pro přípravu tinktur a olejů. Dále je vhodný pro přípravu různých konzervářských výrobků, především pro kvalitní džusy.

Zimolez jedlý – kamčatské borůvky (*Lonicera kamtschatica*)

Zimolez je světlomilnou rostlinou s vysokou mrazuodolností. K růstu a dozrávání plodů v jarním období vyžaduje poměrně malou sumu teplot. Tvoří hustě větvený keř středně silného až silného růstu, dorůstá až do výšky 2,5m. Plodem je stopkatá, tmavě modrá bobule se silným voskovitým povlakem, sladkokyselou chutí a výrazným aromatem. Předností kamčatské borůvky je časná zralost plodů - ve druhé polovině května, pozdní odrůdy koncem června či začátkem července. Vysoká mrazuodolnost - otevřené květy snáší jarní poklesy teplot až -8 °C, poupata v předjaří až -10 °C. V sortimentu je široká škála odrůd, mezi které patří: Altaj, Amur, Bakcarskaja, Fialka, Jaltská, Kamčadalka, Lebeduška, Lipnická, Morena, Nimfa, Roksana, Tomička, Valchova, Vasiljevská, Viola. Bobule se sklízí pro přímý konzum v čerstvém stavu, mrazí se, suší, zpracovávají na kompoty, šťávy, marmelády. Sklizeň plodů probíhá ručně, přičemž u některých odrůd a genotypů může být výnos až 5 kg.

Dřín obecný (*Cornus mas*)

Plody dřínu lze konzumovat v čerstvém stavu, ale je velmi přínosné je použít na výrobu konzervářských výrobků v podobě kompotů, marmelád, ale i do čajů, vína a destilátů. Stanovištně preferuje výhřevné, vápenaté půdy a nejlépe otevřené polohy jihovýchodních, jižních a jihozápadních svahů. V době dozrávání plodů vyžaduje značné množství vody. Odrudová skladba je významná z hlediska forem velkoplodých a žlutoplodých. Mezi nejvýnosnější odrůdy patří: 'Devín', 'Jolico', 'Fruitful', 'Bulgarico', 'Titus'. Dřín je možné pěstovat ve tvaru keře, ale i v kmenném tvaru. Výsadba sadu se provádí ve sponu 4,0 x 5,0 – 6,0m. V meziřadí udržujeme černý úhor nebo zatravníme. Sklizeň je z důvodu obsahových látek optimální v technologické zralosti, což je od srpna do září, kdy jsou plody vybarvené, aromatické a tuhé. Sklizeň je realizována setřásáním na plachty.

Moruše trnavská (*Morus trnaviensis*)

Význam pěstování je spojen s plody moruše, které se používají pro přímý konzum i pro konzervářské zpracování. Stanovištně je moruše teplomilná, a proto jsou nejvýhodnější jižní svahy a nesnáší mrazové polohy a kotliny. Vhodné jsou půdy propustné, teplé, dobře zásobené živinami, nesnáší půdy studené, přemokřené, s vysokou hladinou spodní vody. Moruši je možné pěstovat v různých pěstitelských tvarech a ošetřovat nenáročným řezem. Vhodný termín pro prosvětlování, případně zmlazování je konec srpna, kdy se řez vyznačuje vysokou regenerační schopností. Plody dozrávají postupně a z tohoto důvodu je nutná nepřetržitá sklizeň probírkou, jednou týdně za postupného dozrávání plodů. Plody se využívají pro přímý konzum, ale i pro různé způsoby konzervářského zpracování. Ovoci se přisuzují významné léčebné účinky.

Kdouloň obecná (*Cydonia oblonga*)

Z hlediska významu pěstování je její užití zejména v konzervářském průmyslu, pro přímý konzum se téměř nepoužívá. Preferuje středně těžké, záhřevné půdy s dobrou zásobou živin, nesnáší půdy s vysokým obsahem vápníku a vhodná jsou stanoviště chráněná a teplá. Sklizeň je dle termínu dozrávání odrůdy od září do října. Zpracovatelsky kdouloň vyniká mimořádnou kvalitou kompotů, dále se zpracovávají na mošty, rosoly, marmelády, vína, sušení. Odrůdy kdouloní se dělí dle tvaru plodu na jablkovité a hruškovité. Mezi nejvýznamnější odrůdy patří: 'Champion' - nenáročná, hruškovitá, 'Bereckého' - nejteplejší stanoviště, široce hruškovitá, 'Leskovačka' - mrazuodolná, hruškovitá, 'Angerská' - jablkovitá, vegetativně množena

Jeřáb oskeruše (*Sorbus domestica*)

Plody se mohou přímo konzumovat, dále jsou vhodné pro konzervářství a velmi zajímavá je výroba destilátů z oskeruše. Stanovištně patří mezi teplomilné ovocné dřeviny, ale je odolná i vůči mrazu. Nejlépe prosperuje na teplých, výslunných, otevřených polohách. Hluboké záhřevné půdy na vápencovém podkladě jsou optimálními půdními podmínkami. Odrůdy oskeruše neexistují, jsou pouze rozděleny dle krajových forem na hruškovitý (slovenský) tvar a jablkovitý (moravský) tvar. Pěstují se nejčastěji ve tvaru kmenném ve výsadbovém sponu od 10 x 10m.

Obr. 7–12: Detail plodu jednotlivých druhů: Rakytník řešetlákový, Zimolez jedlý, Dřín obecný, Moruše trnavská, Kdouloň obecná, Jeřáb oskeruše